

Gode råd om bly & skydebaner

**DE DANSKE
SKYTTEFORENINGER**

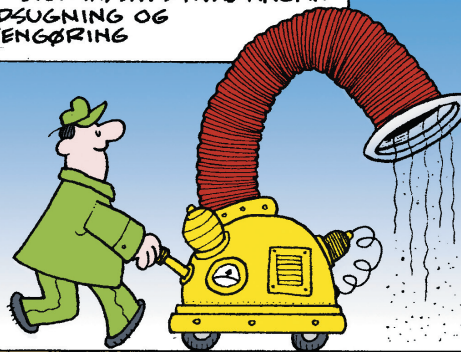
ET GODT RÅD:
EFTER SKYDNINGEN
GRUNDIG VASK AF
HÆNDER OG ANSIGT

LIGELEDES ER MADVARER
OG SKYDEVÅBEN
EN DÅRLIG KOMBINATION

TIL GENGÆLD GØR DIN FORENING
EN STOR INDSATS HVAD ANGÅR
UDSUGNING OG
RENGØRING

MEN DET ER
FØRST OG FØRHEST
OPTIL DIG SELV

Omtanke og adfærd

DDS opfordrer foreningerne til at lave en plan for de tre indsatsområder

Selv om bly i dag er forsvundet fra de fleste komponenter, så er det ikke til at undgå i ammunition.

For store mængder bly i blodet kan være skadeligt - så derfor er det et område, skytteforeningens ledelse skal være opmærksom på:

- Vi mener ikke, at der er et kæmpeproblem - og ved omtanke og bevidst adfærd, vil foreningen og medlemmerne nemt kunne minimere risikoen, fortæller DDS' næstformand Leif N. Bay, som også er formand for Skydebaneudvalget.

Opfordrer til renovering

Leif Bay skønner, at en tredjedel af landets 600 indendørs skydebaner trænger til fornyelse:

- Dem vil vi gerne have foreningerne til at renovere, siger han og understreger, at det ikke betyder, at skytterne på disse baner er i voldsom sundhedsfare.

Tre indsatsområder

Uanset om banen er ny, nyrenoveret eller hører til den ældste tredjedel, så gælder den samme tommelfingerregel, som omfatter tre indsatsområder:

1. Personlig hygiejne
2. Ventilation
3. Rengøring af banen

DDS gør noget ved det

DDS har gennem mange år strammet kravene til eksempelvis ventilation og senest er kravene til rengøringsvenlige over-

flader kommet til.

Denne folder fra november 2010 suppleret med en plakat til ophængning i skytteforeningerne skal yderligere sætte fokus på foreningernes ansvar.

- Vi håber, at bestyrelserne vil informere medlemmerne samt ikke mindst lave en plan for, hvordan de tre indsatsområder indgår i det daglige arbejde, siger Leif N. Bay.

På DDS' hjemmeside kan du under menuen Skydebaner få information om bly.

Derudover har DDS tidligere fået Teknologisk Institut til at lave en pilotundersøgelse i en skytteforening for at kortlægge problemer. Og den ventes fulgt op af en større medicinsk undersøgelse.

- Vi mener ikke, at der er et kæmpeproblem - og ved omtanke og bevidst adfærd vil foreningen nemt kunne minimere risikoen, siger DDS' næstformand Leif Bay.

Fakta

Langt de fleste af Danmarks skydebaner er primært finansieret af DDS i form af lån og tilskud til foreningerne. En betingelse for at få støtte til nybyggeri eller renovering er, at der er effektiv udsugning og vaskbare overflader.

Husk at vaske hænderne

Det mest effektive middel mod at få blystøv i blodet eller spredt rundt

Vask dine hænder!

Så kort kan det mest effektive middel mod bly i blodet beskrives.

Du bør derfor gøre det til fast rutine at vaske hænderne hver gang du har været på skydebanen.

Skydebane testet

DDS har fået Teknologisk Institut til at lave målinger af blystøv i en repræsentativ skytteforening.

Ventilationsanlægget kørte som det skulle, og undersøgelsen viste, at der både på bordplader, gulve og vægge på standpladserne var blystøv.

Undersøgelsen viste også, at der var blystøv i opholdslokalet: Ved køleskabet, på bardisken, på gulvet og på kaffekandens håndtag.

Dette blystøv slæbes ind med fødderne og med hænderne.

Hyppig rengøring

Teknologisk Institut anbefaler derfor rengøring af overflader hvergang banen er blevet brugt, samt at den enkelte skytte udviser stor omhu med personlig hygiejne efter skydningen:

»Dette indebærer grundig vask af hænder og ansigt«, hedder det således.

Teknologisk Institut pointerer, at det især er vigtigt for børn, da de er særlig følsomme over for blyforurening.

I konklusionen pointeres dog også, at skytter opholder sig kortere tid på en skydebane end man

gør på en arbejdsplads, som Arbejdstilsynets regler er beregnet på:

»Skytterne opholder sig langt mindre end 8 timer om dagen på anlægget, hvilket betyder, at man kunne anvende en mindre restriktiv grænseværdi for bly i luften. Det tilføjes, at især fordi børn skyder, skal det tages alvorligt.

Rør ikke ved patroner og mad samtidig

Det betyder også, at det ikke duer, at den samme person skiftevis tæller patroner op til skytterne og langer slik, kaffe og ostemadder over disken.

De to funktioner skal adskilles - både ledere og skytter skal vaske hænderne grundigt før berøring af mad og drikke.

ET GODT RÅD:
EFTER SKYDNINGEN
GRUNDIG VASK AF
HÆNDER OG ANSIGT

Fakta

Teknologisk Institut anbefaler:

- Ventilationsanlæg efterses og optimeres
- Overflader skal være rengøringsvenlige
- Hyppig rengøring
- Stor omhu med personlig hygiejne - især børn skal være grundige.

Mange kilder til blystøvet

Derfor er rengøring og hygiejne så vigtig

Der er flere steder, hvor du kan blive udsat for bly på skydebanen:

Når du lader dit våben og derved rører ved patronerne, som afgiver bly.

Riffelgangen kan også afgive blyrester når patronen affyres.

Når et skud afgår, udløser det nitrøse gasser, kulilte, blystøv og anden form for støv.

Det vil være generende under længere tids ophold på en skydebane - og det er baggrunden for, at DDS stiller krav om effektiv ventilation.

Forenklet fortalt blæses der frisk luft ind bag skytten på standpladsen, så dét, der kommer ud

af piben blæses ud på skydebanen foran standpladsen.

Hér sidder der så en udsugning, som fanger luften.

Men uanset hvor effektiv ventilationen er, så kan det ikke undgås, at der sætter sig blystøv på bordet, væggene og gulvet samt på fingrene.

Og dette blystøv kan du være med til at flytte rundt i lokalerne - derfor er den personlige hygiejne og rengøring så vigtig.

Kig på rutinerne

Foreningen kan også kigge lidt på rutinerne:

Hvor tit renses piberne på foreningens våben?

Hævesænkebord med gummioverflade og vaskbare vægge er to af de vigtige ting, når blystøv skal fjernes på en skydebane.

Rensning af skydevåben ind- og udvendig bør nemlig ske hyppigt.

Det er bestyrelsens ansvar, at der også arbejdes på at sørge for en høj sundhedstilstand.

Og det er ikke nok, at tro, at en politigodkendelse af banen er nok: Politiet tjekker nemlig ikke udsugning og rengøring.

Politiets godkendelse drejer sig om sikkerheden på banen, opbevaring af våben samt alarmer.

Fakta

Husk at rense foreningens våben jævnligt. Politiets godkendelse handler *ikke* om sundheden på banen og i opholdslokalerne. Det er bestyrelsens ansvar at der er fokus på sundheden på banen og i opholdslokalerne.

Grovvåben største risiko

Luftvåben afgiver næsten ingen bly, mens cal. .22 giver lidt mere

- Vi ved fra internationale undersøgelser, at skydning med luftvåben stort set ingen bly afgiver, salonammunition giver mere og så stiger det når man bruger grovvåben.

Konstateringen kommer fra overlæge Peter Jacobsen, Arbejds- og Miljømedicinsk Afdeling på Bispebjerg Hospital i København.

Afdelingen har fået flere patienter, som er henvist af deres egen læge på grund af blandt andet træthed og en mistanke om bly i kroppen.

Bly er af EU forbudt i de fleste sammenhænge og der er i dag kun ganske få erhverv, hvor der er tæt kontakt med bly i hverdagen. Men det har vist sig, at flere af de henviste

patienter har haft for høj mængde bly i blodet - og de har samtidig dyrket skydning i mange år.

To måder at få bly ind på

- Der er to måder at få bly ind i blodet på: Enten inhalerer man eller også putter man det i munden, siger Peter Jacobsen.

Han nævner som eksempel, at en skytte kan have ladet sit våben inde på skydebanen, og bagefter går ud og ryger en cigaret, drikker en kop kaffe eller spiser slik uden først at have vasket hænderne.

Går ud over indlæring

I arbejdsmiljøet må der højst være 20 mikrogram bly pr. deciliter/én mikromol pr. liter blod:

- Men børns indlæring påvirkes allerede ved ti mikrogram/0,5 mikromol, fortæller Peter Jacobsen.

Hos voksne, som gennem mange år udsættes for blypåvirkning, kan kredsløb og blodtryk tage skade: Det kan føre til forhøjet blodtryk og nyreskader.

Tre indsatsområder

Ifølge Peter Jacobsen viser flere internationale undersøgelser, at skytters blyindhold kan ligge på over det dobbelte af Arbejdstilsynets grænser, som er baseret på EU-lovgivning.

Peter Jacobsen siger, at det derfor er vigtigt, at have styr på tre ting:

- Udsugning, rengøring og personlig hygiejne.

- Udsugning, rengøring og personlig hygiejne, pointerer overlæge Peter Jacobsen som de vigtigste indsatsområder.

Fakta

Det kaldes blyblod, når lægerne måler blyindholdet i blodet. Der er to måleenheder: Arbejdstilsynets regler siger, at tallet skal ligge under 20 mikrogram bly pr. deciliter blod. Det svarer til én mikromol pr. liter blod.

Få det store sug på banen

Tjek ventilationsanlægget jævnligt og aftal professionel service

Siden 2003 har DDS stillet skrappere krav til ventilationen, som er en forudsætning for at få lån og tilskud.

Og det er et område, foreningen skal holde løbende øje med.

Da Teknologisk Institut undersøgte en repræsentativ skydebane førte det således også til en anbefaling om at justere ventilationen på banen:

»Ventilationsanlægget efterses og optimeres med henblik på en væsentlig forøget luftmængde. Et forøget luftskifte vil medvirke til, at luftbårent bløstøv »trækkes« væk fra skytten og føres mod målskiverne og udsugningsarmaturerne.«

I DDS' »Bogen om 15 meter skydebaner« - som

kan hentes på www.skytten.dk - har Teknologisk Institut i 2004 givet retningslinjer for ventilationen.

Der må ifølge Arbejdstilsynet højst være 50 mikrogram bly pr. kubikmeter luft; en grænse, som følger Miljøstyrelsens Luftvejledning.

»Bogen om 15 meter skydebaner« giver detaljerede informationer om specifikationer og krav.

Herunder også, at sikkerheden skal være i top, så kanal og riste skal være i gennemskydeligt materiale eller skal dækkes af.

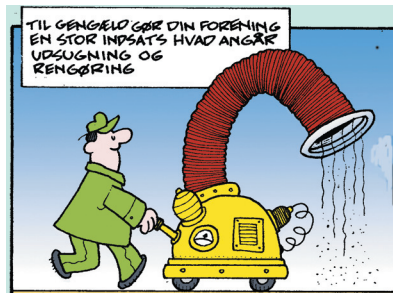
Et ventilationsanlæg er en bekostelig affære: En typisk skydebane skal regne med en investering på 200.-300.000 kroner:

- Men DDS giver halvdelen i tilskud og halvdelen som lån, så der er ingen undskyldning for ikke at få et ordentlig ventilationsanlæg, siger formanden for DDS' skydebaneudvalg Leif N. Bay.

Men ét er at have fået et dyrt og effektivt ventilationsanlæg, noget andet er at sikre, det hele tiden fungerer optimalt:

Filtrene skal skiftes, der skal laves service etc.

- Derfor bør foreningen tilmelde sig VENT®-ordningen eller lave en serviceaftale med et ventilationsfirma. Så sikres det, at anlægget fungerer korrekt og har det mindst mulige energiforbrug, siger ingeniør Jørgen Nielsen, DDS, som gerne hjælper foreningen.

Fakta

DDS giver 50 % i tilskud og 50 % i lån, så økonomien bør ikke være en undskyldning for at have et gammelt ventilationsanlæg. Husk at tjekke bl.a. filtre jævnligt så det fungerer effektivt. Lav en serviceaftale.

Hyppig rengøring vigtig

Støvsug hver træningsaften og vask banen hver uge eller hver 14. dag

Rengøringen skal tænkes ind på en skydebane.

Vaskbare eller rengøringsvenlige overflader er alfa og omega.

Derfor anbefaler DDS, at der lægges gummi på gulvet - som også gør det rarere at stå på for skytterne!

Gummi skal også på standpladsernes borde - eksempelvis leveres hæve-sænkeborde med fire millimeter gummi.

Væggene på standpladserne skal også nemt kunne rengøres, og eksempelvis har Ecophon lydabsorbent vaskbar overflade.

Når foreningens bestyrelse lægger en plan for rengøringen af skydebanen, er det vigtigt at tage hensyn til, hvor mange

skud, der skydes: Jo mere banen bruges, jo hyppigere skal den rengøres.

Rengøringsplanen kan passende laves op til sæsonstarten, hvor der jo i forvejen laves vagtplaner.

Udover at overflader - som kan vaskes med vand og sæbe - er at foretrække, så stilles der også særlige krav til den støvsuger, som anvendes på skydebanen.

Op støvsugeren bør bruges efter hver træningsaften.

Støvsugeren skal være forsynet med et HEPA-filter og så skal den lukke tæt, så det sikres, at al luften går gennem det effektive filter.

Electrolux og Nilfisk har begge en model, som opfylder disse krav.

Kuglefang kræver sikkerhedsudstyr

Et traditionelt kuglefang renses én gang om året; de fleste steder nok i forbindelse med at banen klargøres til vintersæsonen.

Hér vil koncentrationen af bly være højere, og derfor skal de, der renser, være instrueret i, hvordan de skal forholde sig:

De skal bære maske, bruge handsker og have dragt på.

Det er også værd at notere sig, at havde det været en arbejdsplads, så siger Arbejdstilsynets regler, at arbejdet *ikke* må udføres af unge under 18 år, og det anbefales også, at gravide ikke er i tæt kontakt med koncentreret bly.

LIGELEDES ER MADVARER
OG SKYDEBANEN
EN DÅRLIG KOMBINATION

Fakta

En tommelfingerregel er, at standplads, gulv og vægge bør rengøres mindst hver 14. dag og gerne hver uge. Kuglefanget vil i de typiske foreninger skulle rengøres én gang om året.

Her kan du få mere at vide

Udviklingen sørger hele tiden for nye løsninger der gør det nemmere

8

Der er flere steder, du kan hente informationer, som kan hjælpe dig.

At firmaer er nævnt, betyder ikke, at DDS anbefaler firmaet som det bedste eller det eneste, som sælger relevante løsninger.

Det er eksempler, da udviklingen hele tiden betyder, at disse og andre producenter lancerer nye produkter.

Så der er god grund til at tjekke på internettet eller kontakte DDS, hvor ingeniør Jørgen Nielsen kan rådgive.

Noget om kuglefang

Et eksempel på, hvordan der hele tiden udvikles nye løsninger, som gør det nemmere på skydebanen, er kuglefang.

På de fleste skydebaner rammer projektilet en stålplade bag skiven og falder deformeret ned.

Ballistisk Forsøgsgruppe lancerede i 2005 Shot-Stop, hvor kuglefanget består af en kasse med gummigranulat. Når det pibler ud, skal det tømme med en speciel støvsuger. Blyet ligger i bunden og kan skovles ud, mens granulatet genbruges.

I 2010 kom Short-Stop, hvor granulat er erstattet af bremseplader til brug, hvor der er mindre plads.

I Tyskland er der udviklet forskellige former for miljøvenlige kuglefang, som DDS' Skydebaneudvalg er ved at undersøge nærmere.

Disse løsninger betyder nemmere tømning af

kuglefang og at projektilet ikke afgiver blydamp, som når det rammer en stålplade.

Nyttige links

»Bogen om 15 meter skydebaner« kan hentes på www.skytten.dk: Gå ind på Skydebaner i den vandrette menu i toppen og dernæst Nybyggeri og renovering i rullemenuen. www.skytten.dk: Under Skydebaner finder du menuen Bly og skydebaner. www.ballistiskforsogsgruppe.dk www.ecophon.com/dk www.electrolux.dk www.consumer.nilfisk.dk www.kettek.dk www.mst.dk www.arbejdstilsynet.dk www.bispebjerghospital.dk

Ingeniør Jørgen Nielsen - DDS' ekspert i skydebaner. Han kan supplere med information udover dét, du kan finde på www.skytten.dk under menuen Skydebaner.

Fakta

Ansøgninger om lån og tilskud til nybyggeri og renovering skal ske på blanket S1, som også giver vejledning i, hvordan proceduren er. Det skal pointeres, at byggeriet eller renoveringen *ikke* må være startet før ansøgningen.